

Van de Vijfde

Wouter Veenendaal

In de rubriek 'Van de Vijfde' zullen verschillende PhD-studenten een artikel publiceren over het onderzoek waar zij mee bezig zijn. Deze keer is het woord aan Wouter Veenendaal, die onderzoek doet naar de invloed van de bevolkingsgrootte op de ontwikkeling en de consolidatie van democratie.

Met een oppervlakte van eenentwintig vierkante kilometer (kleiner dan de gemeente Leiden) is Nauru de kleinste onafhankelijke republiek ter wereld. Hoewel het land door inkomsten uit de fosfaatindustrie eens het hoogste bruto nationaal product ter wereld had is nu negentig procent van de bevolking werkloos en is de levensverwachting van de gemiddelde Nauruaan met meer dan twintig jaar gedaald. Ondanks de hopeloze economische situatie en de nog somberdere vooruitzichten is het politieke systeem van Nauru geheel intact gebleven. Het land is een volledig functionerende democratie, al zorgen de afwezigheid van politieke partijen, een parlement met maar achttien leden, en een uniek kiesstelsel (een ingewikkelde variant van de *Borda Count*) er wel voor dat politiek er hier anders aan toe gaat dan in de meeste democratieën.

Naast Nauru bestaan er nog eenentwintig andere landen met minder dan een kwart miljoen inwoners, die als groep vaak worden aangeduid als microstaten. Deze landen lijken op het eerste gezicht naast hun geringe bevolkingsgrootte geen overeenkomsten te hebben. De microstaten zijn ver-

spreid over de hele wereld, bevinden zich in compleet verschillende stadia van economische ontwikkeling en terwijl sommigen al millennia onafhankelijk zijn (San Marino), zijn anderen dat pas amper tien jaar (Palau). Bij nader inzien blijken deze landen echter (met uitzondering van Vaticaanstad, de Seychellen en Tonga) allen volledig democratisch te zijn (Freedom House 2009). Verschillende onderzoeken hebben uitgewezen dat er een sterk ne-

Verschillende onderzoeken hebben uitgewezen dat er een sterk negatief verband bestaat tussen de bevolkingsgrootte van een land en het democratisch gehalte van het regime

gatief verband bestaat tussen de bevolkingsgrootte van een land en het democratisch gehalte van het regime. Aangezien de kleinste landen vaak (om onduidelijke redenen) uitgesloten worden van vergelijkend onderzoek naar democratisering, is er vrij weinig bekend over de politieke systemen van deze landen.

De discussie over de invloed van de grootte van een land op haar politieke stelsel is één van de oudsten in de politieke wetenschap. Filosofen als Plato en Aristoteles schreven al dat de bevol-

king van een land niet al te groot zou moeten zijn (volgens Plato niet meer dan 5.040 inwoners), omdat dit ten koste zou gaan van maatschappelijke cohesie en de waarde die door het volk gehecht wordt aan het publieke belang. Montesquieu en Rousseau voegden hier later aan toe dat individuele vrijheden over het algemeen meer gerespecteerd worden in kleine landen en dat inwoners van kleine landen meer geneigd zijn tot politieke participatie. Tijdens de Amerikaanse *Constitutional Convention* werden deze ideeën weersproken door de *Founding Fathers* Madison en Hamilton, die beargumenteerden dat een land juist beter groot dan klein kan zijn, omdat er in grote landen meer sociale groepen en belangen bestaan. Hierdoor zal

er volgens Madison een verminderde kans zijn dat één belang of groep erin slaagt de politiek te domineren.

Hoewel het debat grotendeels is verschoven naar de periferie van de politieke wetenschap, wordt er tegenwoordig nog steeds onderzoek gedaan naar de invloed van bevolkingsgrootte op het politieke systeem. De bevinding dat kleine landen over het algemeen democratischer zijn dan grote landen heeft de vraag opgeroepen of er hier sprake is van een causaal verband tussen bevol-

Microstaat Nauru

kingsgrootte en democratie, of dat we eerder te maken hebben met een schijnverband. Verschillende wetenschappers hebben er bijvoorbeeld op gewezen dat veel microstaten Britse oud-koloniën zijn, een voornamelijk protestantse bevolking hebben en eilandstaten zijn. Deze variabelen zouden het ogenschijnlijke verband tussen bevolkingsgrootte en democratie kunnen verklaren.

Wetenschappers die een oorzakelijk verband tussen bevolkingsgrootte en democratie bepleiten wijzen voornamelijk op de maatschappelijke effecten die een kleine bevolking met zich meebrengt. Een meer homogene bevolking, een verkleinde afstand tussen kiezer en gekozene en een toename in politieke participatie en politiek bewustzijn worden gezamenlijk verondersteld te resulteren in een meer solide basis voor democratie. Anderzijds kan een kleine bevolkingsgrootte ook negatieve maatschappelijke en politieke gevolgen met zich meebrengen, waaronder een toename in cliëntelisme, corruptie en patronage, een zeer machtige po-

sitie voor de regering in relatie tot het parlement, de oppositie, de media en de rechterlijke macht en een politiek systeem dat meer gebaseerd is op individuele persoonlijke relaties dan op ideologische meningsverschillen.

Mijn onderzoek richt zich op de vraag *of* en *hoe* de bevolkingsgrootte van een land van invloed is op de ontwikkeling en consolidatie van democratie, en op het politieke systeem in het algemeen. Het onderzoek zal zich daarbij in de eerste plaats richten op de vraag of er een relatie tussen de twee variabelen bestaat, waarna bij een bevestigende uitkomst zal worden onderzocht of er sprake is van een causaal verband of van een schijnverband. Daarnaast zullen de praktische gevolgen die de bevolkingsgrootte heeft op het politieke systeem worden onderzocht, door een vergelijkende analyse uit te voeren van de politieke systemen van microstaten. In tegenstelling tot eerdere onderzoeken die naar dit onderwerp zijn gedaan zal mijn onderzoek zich niet slechts beperken tot statistische tests en correlatiebe-

rekeningen, maar zullen ook de specifieke politieke kenmerken die geassocieerd worden met een kleine bevolkingsgrootte worden onderzocht. Aangezien de politieke systemen van grotere landen al veel vaker onderzocht zijn, zullen de resultaten van de vergelijkende analyse impliciet dan wel expliciet gecontrasteerd kunnen worden met eerdere studies van grotere landen.

Omdat bevolkingsgrootte een statistische variabele is, zou de vraag gesteld kunnen worden wat de waarde is van een onderzoek naar de invloed van deze variabele op democratie. Als blijkt dat kleine landen inderdaad meer geneigd zijn een democratisch politiek systeem te hebben, zal dit er immers niet snel toe leiden dat bestaande landen zich op zullen splitsen in kleinere staten. Wel zou het onderzoek een nieuwe impuls kunnen geven aan al bestaande trends in de richting van territoriale decentralisatie en overdracht van bevoegdheden aan subnationale overheden. Daarnaast zou het bij kunnen dragen aan het dichten van de hiaten in de wetenschappelijke kennis over politiek in microstaten, en kan het uitwijzen of bevolkingsgrootte als variabele kan worden toegevoegd aan de reeds bekende en erkende factoren die bijdragen aan de ontwikkeling en consolidatie van democratie. ■

Bronnen:

Diamond, L.J., en Tsalik, S. (1999), "Size and Democracy: The Case for Decentralisation", in Diamond, L.J. (ed.), *Developing Democracy: Toward Consolidation*, Baltimore, MD: The John Hopkins University Press.

Ott, D. (2000), *Small is Democratic: An Examination of State Size and Democratic Development*, New York: Garland.